YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu neljäs jaosto)

11 päivänä joulukuuta 1996 *

Asiassa T-521/93,

Atlanta AG, Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Bremen (Saksa),

Atlanta Handelsgesellschaft Harder & Co. GmbH, Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Bremen,

Afrikanische Frucht-Compagnie GmbH, Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Hampuri (Saksa),

Cobana Bananeneinkaufsgesellschaft Gmbh & Co. KG, Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Hampuri,

Edeka Fruchtkontor GmbH, Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Hampuri,

Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co., Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Hampuri,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

Pacific Fruchtimport GmbH, Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Hampuri,

edustajinaan asianajajat Erik A. Undritz ja Gerrit Schohe, Hampuri, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Marc Baden, 24 rue Marie-Adélaïde,

kantajina,

vastaan

Euroopan yhteisö, jota edustavat

1) **Euroopan unionin neuvosto,** asiamiehinään oikeudellisen yksikön johtaja Jean-Paul Jacqué, oikeudelliset neuvonantajat Arthur Brautigam ja Jürgen Huber sekä oikeudellisen yksikön virkamies Anna Lo Monaco, prosessiosoite Luxemburgissa c/o Euroopan investointipankin oikeudellisen osaston pääjohtaja Bruno Eynard, 100 boulevard Konrad Adenauer,

2) **Euroopan yhteisöjen komissio,** asiamiehinään oikeudellinen pääneuvonantaja Peter Gilsdorf ja oikeudellisen yksikön virkamies Ulrich Wölker, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajina,

joita tukevat

Ranskan tasavalta, asiamiehenään lakiasiain apulaisjohtaja Edwige Belliard ja ulkoasiainsihteeri Gautier Mignot, prosessiosoite Luxemburgissa Ranskan suurlähetystö, 9 boulevard du Prince Henri,

ja

Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta, asiamiehenään aluksi S. Lucinda Hudson ja myöhemmin Treasury Solicitor's Departmentin virkamies Lindsey Nicoll, prosessiosoite Luxemburgissa Yhdistyneen kuningaskunnan suurlähetystö, 14 boulevard Roosevelt,

väliintulijoina,

jossa kantajat vaativat, että Euroopan yhteisö, jota edustavat neuvosto ja komissio, on tuomittava maksamaan vahingonkorvausta hyvitykseksi siitä vahingosta, joka on aiheutunut banaanialan yhteisestä markkinajärjestelystä 13 päivänä helmikuuta 1993 annetusta neuvoston asetuksesta (ETY) N:o 404/93 (EYVL L 47, s. 1),

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit R. García-Valdecasas, P. Lindh, J. Azizi ja J. D. Cooke,

kirjaaja: H. Jung,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 5.6.1996 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Kanteen perustana olevat tosiseikat

Asetusta (ETY) N:o 404/93 edeltänyt tilanne

1 Ennen banaanialan yhteisen markkinajärjestelyn käyttöönottamista jäsenvaltioissa kulutettiin alkuperältään kolmenlaisia banaaneja: yhteisössä (erityisesti Kanarian saarilla ja Ranskan merentakaisilla alueilla) tuotetuilla banaaneilla (jäljempänä yhteisön banaanit) katettiin arviolta 20 prosenttia yhteisön kulutuksesta; valtioissa, joiden kanssa yhteisö on tehnyt Lomén yleissopimuksen (erityisesti eräissä Afrikan valtioissa ja Karibian saarivaltioissa) tuotetuilla banaaneilla (jäljempänä AKT-banaanit) katettiin arviolta 20 prosenttia yhteisön kulutuksesta; ja muissa valtioissa

(ennen kaikkea eräissä Keski- ja Etelä-Amerikan valtioissa) tuotetuilla banaaneilla (jäljempänä kolmansien maiden banaanit) katettiin arviolta 60 prosenttia yhteisön kulutuksesta.

2 EY:n perustamissopimuksen 136 artiklassa määrättyyn soveltamissopimukseen merentakaisten maiden ja alueiden assosioinnista yhteisöön liitetyn pöytäkirjan (jäljempänä banaaneja koskeva pöytäkirja) mukaisesti Saksan hyväksi sovellettiin erityisjärjestelmää, jonka nojalla Saksa saattoi tuoda tullitta vuosittaisen banaanikiintiön, jonka suuruus laskettiin vuoden 1956 perusteella. Tätä peruskiintiötä oli yhteismarkkinoiden toteutumisen myötä tarkoitus asteittain pienentää.

Asetus (ETY) N:o 404/93

3 Banaanialan yhteinen markkinajärjestely otettiin käyttöön 13.2.1993 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 404/93 (EYVL L 47, s. 1, jäljempänä asetus N:o 404/93), jota on viimeksi muutettu Uruguayn kierroksen monenkeskisten kauppaneuvottelujen yhteydessä tehtyjen sopimusten täytäntöönpanemiseksi tarpeellisista mukautuksista ja siirtymäajan toimenpiteistä 22 päivänä joulukuuta 1994 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 3290/94 (EYVL L 349, s. 105). Esillä olevassa asiassa on kyse asetuksesta 13.2.1993 annetussa versiossaan.

4 Asetuksen N:o 404/93 kolmannen perustelukappaleen mukaan yhteisen markkinajärjestelyn "on yhteisön etuuskohtelua ja yhteisön monia kansainvälisiä velvollisuuksia noudattaen mahdollistettava yhteisössä sekä perinteisesti toimittajina olleissa AKT-valtioissa tuotettujen banaanien myynti yhteisön markkinoilla sekä

tuottajille että kuluttajille kohtuullisin hinnoin ja siten, että tuottajille taataan riittävät tulot rajoittamatta muista toimittajina olevista kolmansista maista peräisin olevien banaanien tuontia".

5 Kolmansien maiden kanssa käytävän kaupan järjestelmää koskevassa IV osastossa säädetään, että AKT-banaanien perinteistä tuontia yhteisöön voidaan jatkaa ilman tulleja. Liitteessä tämä määrä vahvistetaan 857 700 tonniksi, ja se jaetaan liitteessä AKT-valtioiden perinteisten tuottajien kesken.

6 Asetuksen N:o 404/93 18 artiklassa todetaan seuraavaa:

"1. Kolmansien maiden banaanien ja muiden kuin perinteisten AKT-banaanien tuonnin tariffikiintiöksi vahvistetaan vuosittain 2 miljoonaa tonnia/nettopaino.

Tämän tariffikiintiön rajoissa kolmansien maiden banaanien tuonnista on perittävä maksu, joka on 100 ecua tonnilta, ja muiden kuin perinteisten AKT-banaanien tuonnin on tapahduttava tullitta.

— —

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun kiintiön ulkopuolisesta

— muiden kuin perinteisten AKT-banaanien tuonnista on perittävä maksu, joka on 750 ecua tonnilta,

— kolmansien maiden banaanien tuonnista on perittävä maksu, joka on 850 ecua tonnilta.

— —"

7 Asetuksen N:o 404/93 19 artiklan 1 kohdassa todetaan seuraavaa:

"Tariffikiintiöksi vahvistetaan 1 päivästä heinäkuuta 1993:

a) 66,5 prosenttia sellaisten toimijoiden luokalle, jotka ovat pitäneet kaupan kolmansien maiden banaaneja ja/tai muita kuin perinteisiä AKT-banaaneja;

b) 30 prosenttia sellaisten toimijoiden luokalle, jotka ovat pitäneet kaupan yhteisön banaaneja ja/tai perinteisiä AKT-banaaneja;

c) 3,5 prosenttia sellaisten yhteisöön sijoittautuneiden toimijoiden luokalle, jotka ovat alkaneet pitää kaupan vuodesta 1992 alkaen muita kuin yhteisön banaaneja ja/tai muita kuin perinteisiä AKT-banaaneja.

— —"

8 Asetuksen N:o 404/93 16 artiklan mukaisesti yhteisön tuotannosta ja kulutuksesta sekä tuonnista ja viennistä laaditaan vuosittain arvio; tarvittaessa tätä arviota voidaan tarkistaa markkinointivuoden aikana.

9 Asetuksen N:o 404/93 18 artiklan 1 kohdan neljännessä alakohdassa säädetään mahdollisuudesta korottaa vuosittaista kiintiötä 16 artiklassa tarkoitetun arvion perusteella.

10 Asetuksen N:o 404/93 20 artiklassa komissiolle annetaan valtuus päättää tuontilupien siirrettävyyden edellytyksistä.

11 Asetuksen N:o 404/93 21 artiklan 2 kohdassa kumotaan tariffikiintiö, josta määrätään banaaneja koskevassa pöytäkirjassa.

Kantajat

12 Kantajat ovat yrityksiä, jotka tuovat kolmansien maiden banaaneja yhteisöön. Kantajista ensimmäinen ja toinen kuuluvat Atlanta-ryhmään: kantajista ensimmäinen on välillinen holding-yhtiö, jonka tytäryhtiö toinen on. Kantajista ensimmäinen, jota yksin koskee kanteen kohteena oleva korvausvaatimus (ks. jäljempänä 16 ja 28 kohta), vetoaa siihen, että yhdelle sen toiselle tytäryhtiölle, Atlanta Handels- und Schiffahrts-Gesellschaft mbH:lle, joka huolehtii kuljetuksista kylmälastialuksilla, on aiheutunut vahinkoa asetuksen N:o 404/93 voimaantulon vuoksi. Atlanta Handels- und Schiffahrts-Gesellschaft GmbH oli ottanut vuokralle kolme alusta, jotka se tämän jälkeen oli antanut erään amerikkalaisen yhtiön käytettäviksi. Tämä amerikkalainen yhtiö sanoi sopimuksen ennenaikaisesti irti sen vuoksi, että alukset eivät olleet enää tarpeen asetuksesta N:o 404/93 johtuvien banaanien tuontirajoitusten vuoksi. Atlanta Handels- und Schiffahrts-Gesellschaft mbH, jonka on edelleen maksettava sovittua vuokraa aluksista, on siirtänyt oikeutensa yhteisöltä saatavaan korvaukseen emoyhtiölleen eli kantajista ensimmäiselle.

Oikeudenkäyntimenettely

13 Kantajat ovat jättäneet 14.5.1993 yhteisöjen tuomioistuimeen kanteen, jossa ne vaativat yhtäältä ETY:n perustamissopimuksen 173 artiklan toisen kohdan (sittemmin 173 artiklan neljäs kohta EY:n perustamissopimuksessa, jäljempänä perustamissopimus) perusteella asetuksen N:o 404/93 osittaista kumoamista, ja toisaalta perustamissopimuksen 178 ja 215 artiklan toisen kohdan perusteella Euroopan yhteisön velvoittamista maksamaan korvausta niistä vahingoista, joita ensimmäiselle kantajalle, tai tarvittaessa Atlanta Handels- und Schiffahrts-Gesellschaft mbH:lle on aiheutunut. Esillä olevassa asiassa tuomion kohteena on tämän kanteen toinen, vahingonkorvausta koskeva osa, joka alun perin rekisteröitiin tunnuksella C-286/93 ja sittemmin tunnuksella T-521/93 (ks. jäljempänä 21 kohta).

14 Yhteisöjen tuomioistuimeen samana päivänä jättämällään kanteella Saksan liittotasavalta on vaatinut perustamissopimuksen 173 artiklan ensimmäisen kohdan perusteella asetuksen N:o 404/93 IV osaston 21 artiklan 2 kohdan kumoamista (asia C-280/93).

15 Lisäksi kantajat jättivät perustamissopimuksen 185 ja 186 artiklan perusteella 4.6.1993 yhteisöjen tuomioistuimeen välitoimia koskeneen hakemuksen, jossa vaadittiin yhtäältä asetuksen N:o 404/93 IV osaston ja erityisesti sen 17—20 artiklan täytäntöönpanon lykkäämistä ja toisaalta muihin sellaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä, joita yhteisöjen tuomioistuimen presidentti tai yhteisöjen tuomioistuin pitäisi asianmukaisina (asia C-286/93 R).

16 Yhteisöjen tuomioistuin jätti 21.6.1993 antamallaan määräyksellä tutkimatta kantajien kanteen siltä osin kuin siinä vaadittiin eräiden asetuksen N:o 404/93 säännösten kumoamista, mutta otti sen tutkittavaksi siltä osin kuin siinä vaadittiin Euroopan yhteisön velvoittamista korvaamaan vahinko, joka oli aiheutunut tämän asetuksen antamisesta. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin määräsi, että oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin (asia C-286/93, sittemmin asia T-521/93 eli tämä kanne).

17 Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta ja Ranskan tasavalta jättivät yhteisöjen tuomioistuimeen 28.6. ja 12.7.1993 väliintulohakemukset, joissa ne pyysivät saada osallistua oikeudenkäyntiin nyt esillä olevassa asiassa tukeakseen vastaajien vaatimuksia.

18 Määräyksellä, jonka yhteisöjen tuomioistuin antoi 6.7.1993, se jätti tutkimatta kantajien välitoimihakemukset ja totesi oikeudenkäyntikuluista päätettävän myöhemmin (asia C-286/93 R).

19 Norsunluurannikon tasavalta sekä yhtiöt Terres Rouges Consultant, España et fils ja Cobana Import jättivät yhteisöjen tuomioistuimeen 29.6. ja 12.7.1993 välisenä aikana väliintulohakemukset, joissa ne pyysivät saada osallistua oikeudenkäyntiin nyt esillä olevassa asiassa tukeakseen vastaajien vaatimuksia.

20 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 82 a artiklan 1 kohdan b alakohdan perusteella yhteisöjen tuomioistuin lykkäsi 15.7.1993 tekemällään päätöksellä asian käsittelyä siihen asti kunnes asia C-280/93 on ratkaistu.

21 Sen jälkeen kun Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta tehdyn päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom muuttamisesta 8 päivänä kesäkuuta 1993 tehty neuvoston päätös 93/350/Euratom, EHTY, ETY (EYVL L 144, s. 21) oli 1.8.1993 tullut voimaan, nyt esillä oleva asia siirrettiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen määräyksellä, jonka yhteisöjen tuomioistuin antoi 27.9.1993.

22 Yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi 5.10.1994 Saksan liittotasavallan nostaman kumoamiskanteen (asia C-280/93, Saksa v. neuvosto, Kok. 1994, s. I-4973). Tämän tuomion johdosta lykättynä olleeseen asiaan palattiin kirjallisen käsittelyn uudelleen aloittamisella.

23 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun toisen jaoston puheenjohtajan 9.3.1995 antamilla määräyksillä Ranskan tasavalta ja Yhdistynyt kuningaskunta hyväksyttiin väliintulijoiksi tukemaan vastaajien vaatimuksia.

24 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun toisen jaoston puheenjohtajan 14.7.1995 antamalla määräyksellä hylättiin Norsunluurannikon tasavallan sekä yhtiöiden Terres Rouges Consultant, España et fils ja Cobana Import väliintulovaatimukset ja velvoitettiin nämä vastaamaan itse niistä kuluistaan, jotka johtuivat niiden väliintulovaatimuksista.

25 Verwaltungsgericht Frankfurt am Main esitti 1.12.1993 tekemällään päätöksellä, joka saapui yhteisöjen tuomioistuimeen 14.12.1993, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä asetuksen N:o 404/93 IV osaston 21 artiklan 2 kohdan pätevyydestä. Nämä kysymykset liittyivät oikeudenkäyntiin, jossa vastapuolina olivat Atlanta Fruchthandelsgesellschaft mbH ja 17 muuta Atlanta-ryhmän yhtiötä sekä Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft (liittovaltion elintarvike- ja metsätalousvirasto) ja joka koski kolmansien maiden banaanien tuontikiintiöiden myöntämistä.

26 Yhteisöjen tuomioistuin vastasi 9.11.1995 Verwaltungsgericht Frankfurt am Mainin esittämiin kysymyksiin todeten, että asetuksen N:o 404/93 IV osaston 21 artiklan 2 kohdan tutkiminen kansallisen tuomioistuimen päätöksessä esitettyjen perustelujen kannalta ei ole tuonut esiin seikkoja, jotka voivat vaikuttaa näiden säännösten pätevyyteen (asia C-466/93, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym., Kok. 1995, s. I-3799).

27 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen pyynnöstä asianosaiset jättivät 8.12.1994 ja 6.1.1995 välisenä aikana huomautuksensa niistä johtopäätöksistä, jotka edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetusta tuomiosta mahdollisesti on tehtävä nyt esillä olevan asian kannalta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen pyyntöön 4.1. ja 16.1.1996 välisenä aikana antamissaan vastauksissa asianosaiset esittivät huomautuksensa niistä johtopäätöksistä, jotka edellä mainitussa asiassa Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. annetusta tuomiosta mahdollisesti on tehtävä nyt esillä olevan asian kannalta.

28 Ottaen huomioon yhteisöjen tuomioistuimen 21.6.1993 antaman määräyksen, jolla jätettiin tutkimatta kantajien kanne siltä osin kuin siinä vaadittiin eräiden asetuksen N:o 404/93 säännösten kumoamista, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ottaa arvioitavaksi ainoastaan kantajien esittämät korvausvaatimukset.

Asianosaisten vaatimukset

29 Kantajat vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— velvoittaa Euroopan yhteisön, jota edustavat neuvosto ja komissio, korvamaan aiheutuneen vahingon kantajista ensimmäiselle tai tarvittaessa Atlanta Handels- und Schiffahrts-Gesellschaft mbH:lle;

— velvoittaa vastaajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

30 Neuvosto vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen perusteettomana;

— velvoittaa kantajat korvaamaan kaikki oikeudenkäyntikulut, kumoamiskanteesta aiheutuneet kulut mukaan lukien.

31 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen perusteettomana;

— velvoittaa kantajat korvaamaan kaikki oikeudenkäyntikulut, kumoamiskanteesta aiheutuneet kulut mukaan lukien.

32 Ranskan tasavalta vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen perusteettomana.

33 Yhdistynyt kuningaskunta vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen perusteettomana.

Pääasia

34 Korvausvaatimustensa tueksi kantajat esittävät 14 perustetta sen osoittamiseksi, että neuvosto ja komissio ovat toimineet lainvastaisesti. Huomautuksissaan niistä johtopäätöksistä, jotka seuraavat edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetusta tuomiosta, sekä vastauksessaan kantajat täsmensivät pitäytyvänsä kaikissa kanteessa esittämissään perusteissa, mutta keskittyvänsä seuraaviin neljään perusteeseen: syrjintäkiellon periaatteen loukkaaminen, luottamuksensuojan periaatteen loukkaaminen, perustavanlaatuisen elinkeinovapautta koskevan oikeuden loukkaaminen ja puolustautumisoikeuksien loukkaaminen. Vastauksessaan sekä 16.1.1996 toimittamissaan huomautuksissa niistä johtopäätöksistä, jotka edellä mainitussa asiassa Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. annetusta tuomiosta oli tehtävä, kantajat vetosivat myös siihen, että vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pitäisi asetuksen N:o 404/93 kyseisiä säännöksiä pätevinä, ensimmäisellä kantajalla olisi kuitenkin oikeus perustamissopimuksen 215 artiklan toisen kohdan mukaiseen vahingonkorvaukseen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutkii seuraavassa ensin tämän perusteen, sen jälkeen ne neljä muuta perustetta, joihin kantajat ovat keskittyneet, ja lopuksi muut kanteessa esitetyt perusteet.

Peruste, joka koskee neuvoston vastuuta lainmukaisesta säädöksestä

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

35 Kantajat vetoavat siihen, että jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti yhteisö on vastuussa myös lainmukaisista säädöksistä, jos yhteisön lainsäätäjä on asettanut tietyille toimijoille poikkeuksellisia velvoitteita, jotka eivät koske kaikkia muita toimijoita.

36 Neuvosto katsoo, että tämä peruste on jätettävä tutkimatta liian myöhään esitettynä. Se vetoaa yhtäältä EY:n tuomioistuimen perussäännön 19 artiklan ensimmäiseen kohtaan, jonka mukaan kanteessa on oltava yhteenveto seikoista, joihin kanne perustuu, ja toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu kirjallisen käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudelliseen perusteeseen.

37 Neuvosto korostaa, että kantajat eivät ole esittäneet tätä perustetta kanteessaan eivätkä edes 5.1.1995 esittämässään kannanotossa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetusta tuomiosta tehtävistä johtopäätöksistä.

38 Komissio on samaa mieltä kuin neuvosto siitä, että kysymys lainmukaista säädöstä koskevasta vastuusta on esitetty liian myöhään.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

39 Sekä yhteisöjen tuomioistuimen, jossa kanne nostettiin, työjärjestyksen 42 artiklan 2 kohdasta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että uusien perusteiden esittäminen asian käsittelyn

kuluessa on kiellettyä, jolleivat nämä perusteet perustu käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin perusteisiin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa tältä osin, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiota, jolla vahvistetaan yhteisön toimielimen toimenpiteen pätevyys, ei voida pitää sellaisena seikkana, jonka perusteella voitaisiin esittää uusia perusteita, koska yhteisön toimielimen toimenpiteisiin sovelletaan joka tapauksessa oletusta, että ne ovat päteviä, ja koska edellä mainituissa asioissa Saksa vastaan neuvosto ja Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. annetuissa tuomioissa ainoastaan vahvistetaan se oikeustilanne, jonka kantajat tunsivat jo kannetta nostaessaan (ks. asia 11/81, Dürbeck v. komissio, tuomio 1.4.1982, Kok. 1982, s. 1251, 17 kohta).

40 Koska kantajat eivät ole esillä olevassa asiassa vedonneet yhteenkään sellaiseen seikkaan, joka oikeuttaisi ne esittämään uuden kanneperusteen, joka koskee neuvoston vastuuta lainmukaisesta säädöksestä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että tämä peruste on esitetty liian myöhään ja että se on sen vuoksi jätettävä tutkimatta.

Peruste, joka koskee syrjintäkiellon periaatteen loukkaamista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

41 Kantajat myöntävät, että edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin hyväksyi sen, että oli perusteltua erottaa toisistaan ne toimijat, jotka markkinoivat kolmansien maiden banaaneja, ja ne, jotka markkinoivat yhteisön ja AKT-banaaneja. Kantajat katsovat kuitenkin, että tässä tuomiossa ei ole käsitelty kysymystä siitä, että ensin mainittujen toimijoiden on mahdotonta päästä markkinoille, vaikka tuomiossa implisiittisesti tunnustetaankin markkinoille pääsyn tärkeys. Tältä osin kantajat vetoavat tuomion 74 kohtaan, jossa täsmennetään, että yksi asetuksen tavoitteista oli eriytyneiden markkinoiden yhdentyminen. Kantajien mukaan tällainen yhdentyminen edellyttää, että toimijoilla, jotka markkinoivat kolmansien maiden banaaneja, on oltava mahdollisuus saada markkinoitavakseen yhteisön ja AKT-banaaneja.

42 Seuraavaksi kantajat vetoavat yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-280/93 R, Saksa vastaan neuvosto, 29.6.1993 antamaan tuomioon (Kok. 1993, s. I-3667), ja erityisesti sen 41 kohtaan, jossa täsmennetään, että "ei ole riittävän selvää, että moitteenalainen jakojärjestelmä vie saksalaisilta tuojilta olennaisen osan niiden markkinaosuudesta, koska ennen kaikkea ei ole ilmennyt, minkä vuoksi ne eivät voisi hankkia yhteisön ja AKT-banaaneja".

43 Kantajat katsovat, että esillä olevan asian olosuhteet huomioon ottaen on olemassa syrjintää niiden toimijoiden, jotka markkinoivat yhteisön ja AKT-banaaneja, ja niiden toimijoiden välillä, jotka markkinoivat kolmansien maiden banaaneja, koska näillä viimeksi mainituilla toimijoilla ei ole mitään tosiasiallista mahdollisuutta saada markkinoitavakseen yhteisön ja AKT-banaaneja.

44 Neuvosto kiistää, että edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annettua tuomiota voitaisiin tulkita näin. Se muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuin on tässä tuomiossa täsmentänyt, että yhteisön lainsäätäjän on säädöksiä antaessaan arvioitava niiden tulevia vaikutuksia ja että näitä vaikutuksia ei voida tarkasti ennakoida, joten sen arviota voidaan moittia ainoastaan silloin, jos se vaikuttaa selvästi virheelliseltä ottaen huomioon ne seikat, jotka olivat lainsäätäjän tiedossa säädöstä annettaessa.

45 Neuvosto lisää, että yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että asiassa ei ole näytetty toteen, että neuvoston toteuttamat toimenpiteet olisivat selvästi epäasianmukaisia asetuksen N:o 404/93 tavoitteen saavuttamiseksi. Neuvosto kiistää lisäksi kantajien väitteen, että yhteisön tai AKT-banaaneja ei olisi Saksan markkinoilla.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

46 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan syrjintäkiellon periaate kuuluu yhteisön oikeuden perustavanlaatuisiin periaatteisiin (ks. em. asia Saksa vastaan neuvosto, tuomion 67 kohta). Tämä periaate edellyttää, että toisiinsa verrattavissa olevia tilanteita ei käsitellä eri tavalla, jollei eron tekeminen ole objektiivisesti perusteltua. Kuten edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetusta tuomiosta ilmenee, niiden taloudellisten toimijoiden ryhmien asemaa, joiden kesken tariffikiintiö jaettiin, ei voitu ennen asetuksen N:o 404/93 antamista pitää toisiinsa verrattavana olleena. Toteutetut toimenpiteet koskevat myös eri tavalla näitä ryhmiä ja yhteisöjen tuomioistuin totesi nimenomaisesti sen, että niiden toimijoiden tuontimahdollisuuksia vastedes rajoitettiin, jotka perinteisesti olivat hankkineet kolmansien maiden banaaneja. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi kuitenkin, että tällainen erilainen kohtelu liittyi siihen asti eriytyneiden markkinoiden yhdentymistavoitteeseen sekä yhteisön ja perinteisen AKT-tuotannon menekin takaamistavoitteeseen (74 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin katsoi myös, että sen tarkoituksena, miten tariffikiintiö jaettiin erilaisten taloudellisten toimijoiden ryhmien välillä, oli saada yhteisön ja AKT-banaaneja markkinoineet toimijat markkinoimaan kolmansien maiden banaaneja samoin kuin saada kolmansien maiden banaanien tuojat markkinoimaan myös yhteisön ja AKT-banaaneja (83 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin totesi siis sen, että asetuksen N:o 404/93 tarkoituksena ei ollut saada aikaan sitä, että eri toimijaryhmiä kohdeltaisiin täysin samalla tavalla.

47 Yhteisöjen tuomioistuin katsoi myös, että oli tarpeellista, että asetuksella N:o 404/93 rajoitettiin kolmansien maiden banaanien tuontia luomalla yhteisöön yhteinen markkinajärjestely (82 kohta).

48 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin totesi, ettei ollut osoitettu, että neuvosto olisi toteuttanut toimenpiteitä, jotka olisivat selvästi epäsoveliaita asetuksen N:o 404/93 päämäärän saavuttamiseksi (95 kohta).

49 On lisättävä, että yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt edellä mainitussa asiassa Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. antamassaan tuomiossa, että kantajien mainitsemat asetuksen N:o 404/93 soveltamisvaikeudet eivät voineet vaikuttaa sen pätevyyteen (11 kohta). Vastaavasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi esillä olevassa asiassa ottaa huomioon kantajien mainitsemia asetuksen N:o 404/93 antamisesta johtuvia konkreettisia seurauksia, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on tutkittava kysymystä asetuksen N:o 404/93 lainmukaisuudesta vain kantajien esittämillä perusteilla.

50 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa siten, että kantajat eivät ole osoittaneet, että vastaajina olevat toimielimet olisivat jättäneet noudattamatta syrjintäkiellon periaatetta, minkä vuoksi tämä peruste on hylättävä aiheettomana.

Peruste, joka koskee luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

51 Ensinnäkin kantajat muistuttavat, että luottamuksensuojan periaatteen loukkaaminen ei kuulu niihin perusteisiin, joihin Saksa vetosi edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto.

52 Lisäksi kantajat toteavat, etteivät ne voi vedota perusteltuun luottamukseen siitä, että ennen 1.7.1993 vallinneet olosuhteet säilyisivät, mutta että ne saattoivat olettaa, että toteutettaisiin asianmukaisia toimenpiteitä, joilla helpotettaisiin kantajien asteittaista sopeutumista uuteen järjestelmään. Kantajat korostavat, että siirtymäsäännöillä olisi voitu vähentää tappioita ja huolehtia työpaikkojen säilymisestä tai estää työpaikkojen yhtäkkinen väheneminen.

53 Kantajat vakuuttavat, että tällaisten sääntöjen puuttuessa heille aiheutunut vahinko voidaan hyvittää ainoastaan korvauksen maksamisella. Kantajat vetoavat näkökantansa tueksi yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 74/74, CNTA vastaan komissio, 14.5.1975 antamaan tuomioon (Kok. 1975, s. 533, 47 kohta), jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että luottamuksensuojan turvaamisen vuoksi yhteisön oli korvattava eräälle yritykselle tappio, joka sille sen vientitoiminnassa oli aiheutunut tasausmaksujen poistamisesta.

54 Neuvosto vetoaa siihen, että vastoin kantajien vakuutteluja yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Saksa vastaan neuvosto antamassaan tuomiossa tutkinut kysymystä luottamuksensuojan periaatteen loukkaamisesta. Neuvosto puolestaan vakuuttaa tuomion perusteluista ilmenevän, että yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että siirtymätoimenpiteiden puuttuminen ei merkinnyt sitä, että luottamuksensuojan periaatetta olisi loukattu.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

55 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että luottamuksensuojan periaate on yksi yhteisön perustavanlaatuisista periaatteista. On kuitenkin myös muistutettava, että taloudelliset toimijat eivät voi perustellusti luottaa sellaisten olosuhteiden säilymiseen, joita voidaan muuttaa yhteisön toimielinten harkintavallan puitteissa ja näin erityisesti alalla, jota koskevat yhteiset markkinajärjestelyt, joiden tarkoitus on taloudellisessa tilanteessa tapahtuneiden muutosten jatkuva sopeuttaminen (ks. erityisesti yhdistetyt asiat C-133/93, C-300/93 ja C-362/93, Crispoltoni ym., tuomio 5.10.1994, Kok. 1994, s. I-4863, 57 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että vaikka Saksa ei olisikaan vedonnut luottamuksensuojan periaatteeseen edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto, yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin vahvistanut tässä tuomiossaan myös, että taloudellinen toimija ei voi vedota saavutettuun etuun tai edes perusteltuun luottamukseen sellaisten olosuhteiden säilymisestä, joita voidaan muuttaa yhteisön toimielinten tekemillä päätöksillä niiden harkintavallan puitteissa (80 kohta).

56 Lisäksi mahdollisuus periaatteen loukkaamisesta on tuotu esiin edellä mainitussa asiassa Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. esitetyissä kansallisen tuomioistuimen ennakkoratkaisukysymyksissä. Yhteisöjen tuomioistuin totesi tässä asiassa antamassaan tuomiossa, että kansallinen tuomioistuin ei ole tuonut esiin sellaisia perusteluita, joilla olisi vaikutusta asetuksen N:o 404/93 pätevyyteen, ja katsoi, ettei tätä periaatetta ollut loukattu.

57 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että luottamuksensuojan periaatteeseen ei voida vedota silloin, kun hallinto ei ole antanut täsmällisiä vakuutuksia (ks. asia T-571/93, Lefebvre ym. v. komissio, tuomio 14.9.1995, Kok. 1995, s. II-2379, 72 kohta). Kantajat eivät ole esittäneet todisteita siitä, että tällaisia vakuutuksia olisi annettu komissiosta aiemman käytännön vallitessa tai siinä erityisessä yhteydessä, kun nyt kyseessä oleva markkinajärjestely otettiin käyttöön.

58 Tästä seuraa, että kantajat eivät ole osoittaneet luottamuksensuojan periaatetta loukatun esillä olevassa asiassa ja että peruste, joka koskee tämän periaatteen loukkaamista, on hylättävä.

Peruste, joka koskee elinkeinovapautta koskevan perustavanlaatuisen oikeuden loukkaamista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

59 Kantajat vetoavat siihen, että kysymystä perustavanlaatuisten oikeuksien loukkaamisesta on tutkittu edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetussa tuomiossa ainoastaan yhdestä abstraktista ja yleisestä näkökulmasta ja että yksittäisen taloudellisen toimijan subjektiivisia oikeuksia ei ole mitenkään tutkittu. Kantajat pyytävät siten, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ratkaisisi kysymyksen siitä, onko asetuksen N:o 404/93 konkreettinen soveltaminen esillä olevassa asiassa loukannut niiden perustavanlaatuisia oikeuksia.

60 Kantajat vetoavat erityisesti siihen, että asetuksen N:o 404/93 antamisen jälkeen niiden on pitänyt sulkea toimipaikkojaan ja ryhtyä laajoihin irtisanomisiin ja että riidanalainen asetus loukkaa niiden elinkeinovapautta koskevaa perustavanlaatuista oikeuttaan.

61 Neuvosto katsoo, että edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetusta tuomiosta ilmenee, että yksikään perinteinen kolmansien maiden banaaneja markkinoinut toimija ei voi vedota elinkeinovapautta koskevan perustavanlaatuisen oikeuden loukkaamiseen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

62 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan elinkeinovapaus kuuluu yhteisön oikeuden perustavanlaatuisiin periaatteisiin, mutta että se ei kuitenkaan ole ehdoton oikeus ja että sitä on arvioitava suhteessa sillä olevaan tehtävään yhteiskunnassa. Elinkeinovapaus tarkoittaa, että taloudellista toimijaa ei voida mielivaltaisesti kieltää harjoittamasta toimintaansa, mutta se ei takaa hänelle tietynlaajuista liiketoimintaa tai tiettyä markkinoiden osaa. Taloudellisille toimijoille annettuja takeita ei missään tapauksessa voida laajentaa siten, että niillä suojattaisiin pelkästään kaupallisluonteisia etuja tai mahdollisuuksia, joiden sattumanvaraisuus on erottamaton osa taloudellisen toiminnan olemusta (ks. asia 4/73, Nold v. komissio, tuomio 14.5.1974, Kok. 1974, s. 491, 14 kohta). Tästä johtuu, että elinkeinovapautta voidaan rajoittaa muun muassa yhteisellä markkinajärjestelyllä sillä edellytyksellä, että rajoitukset palvelevat todellisuudessa yleisen edun mukaisia yhteisön tavoitteita ja että ne eivät merkitse rajoitusten tavoite huomioon ottaen suhteetonta ja sietämätöntä puuttumista, jolla vahingoitettaisiin taattujen oikeuksien keskeistä sisältöä (ks. asia 265/87, Schräder, tuomio 11.7.1989, Kok. 1989, s. 2237, 15 kohta).

63 Tältä osin on todettava, että yhteisöjen tuomioistuin on jo edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetussa tuomiossa katsonut, että kolmansien maiden banaaneja ennen asetuksen voimaantuloa myyneen toimijan elinkeinovapauteen

puuttuminen asetuksella N:o 404/93 johtui yhteisön yleistä etua koskevista tavoitteista ja että sillä ei vaikutettu tämän oikeuden keskeiseen sisältöön (87 kohta). On todettava myös vielä kerran, että edellä mainitussa asiassa Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. annetussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että vaikka kantajat olivat tuoneet esiin tiettyjä vaikeuksia asetuksen N:o 404/93 soveltamisessa ja näistä vaikeuksista niiden toiminnalle aiheutuneita seurauksia, tällaisilla seikoilla ei voinut olla vaikutusta mainitun asetuksen pätevyyteen (11 kohta).

64 Siten on hylättävä aiheettomana peruste, joka koskee elinkeinovapautta koskevan perustavanlaatuisen oikeuden loukkaamista.

Peruste, joka koskee puolustautumisoikeuksien loukkaamista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

65 Kantajat huomauttavat, että puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen on taattu perustavanlaatuisilla oikeuksilla ja että siihen sisältyy oikeus tulla kuulluksi sellaisissa hallinnollisissa menettelyissä, jotka ovat omiaan päättymään sanktioiden määräämiseen tai muihin toimenpiteisiin (ks. esim. yhdistetyt asiat C-97/87, C-98/87 ja C-99/87, Dow Chemical Ibérica ym. v. komissio, tuomio 17.10.1989, Kok. 1989, s. 3165, 12 kohta). Kantajat muistuttavat, että edellä mainitussa asiassa komissio oli ennen asetuksen N:o 404/93 antamista asettanut eräässä kuulemistilaisuudessa ehdoksi sen, että kaikki toimijat puhuvat "yhdellä suulla". Kantajien mukaan tätä ehtoa oli mahdotonta täyttää eri toimijoiden erilaisten etujen vuoksi. Sen vuoksi komissio ei kuullut niitä, minkä tuloksena oli kantajien mukaan ollut se, että yhteisön toimielimet laiminlöivät täysin sen erityisen tilanteen huomioon ottamisen, jossa eräs taloudellisten toimijoiden selvästi erottuva ryhmä oli. Kantajat toteavat, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhteisön lainsäätäjän menettely tällä tapaa rikkoo selvästi oikeussääntöjä (ks. yhdistyt asiat C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 19.5.1992, Kok. 1992, s. I-3061, 16 kohta, ja asia C-152/88, Sofrimport v. komissio, tuomio 26.6.1990, Kok. 1990, s. 2477, 27 kohta).

66 Kantajat kiistävät neuvoston vastineessaan esittämän väitteen, jonka mukaan toimijoiden puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen kantajien puolustautumisoikeudet mukaan lukien on tullut tutkituksi edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetussa tuomiossa, ja väittävät, että yhteisöjen tuomioistuin ei tässä tuomiossaan ole käsitellyt asiaa.

67 Neuvoston väitteeseen siitä, että säädöksen antamiseen johtavassa menettelyssä ei ole oikeutta tulla kuulluksi, kantajat vastaavat, että yksityisen kannalta ei ole mitään eroa siinä, muuttuuko hänen oikeudellinen asemansa hallinnollisen menettelyn vai lainsäädäntömenettelyn johdosta. Kantajat lisäävät, että sellaisella oikeuden alalla kuten maatalouskysymyksiä koskevalla oikeuden alalla, jolla toimielimillä on laaja harkintavalta, on välttämätöntä, että ennen toimenpiteisiin ryhtymistä lainsäätäjä antaa kaikille osapuolille mahdollisuuden ilmaista kantansa.

68 Neuvosto vakuuttaa, että perustamissopimuksen määräysten mukaan sillä ei ollut mitään velvollisuutta ennen asetuksen N:o 404/93 antamista kuulla asianomaisia talouselämän tahoja. Neuvosto muistuttaa, että talouselämän ja sosiaaliryhmien edustajien kuuleminen sisältyy yhteisön lainsäädäntömenettelyyn ainoastaan talous- ja sosiaalikomitean kuulemisen muodossa ja että asetuksen N:o 404/93 osalta tällainen kuuleminen on toteutunut.

69 Yhdistetyissä asioissa T-39/92 ja T-40/92, CB ja Europay v. komissio, 23.2.1994 annetusta tuomiosta (Kok. 1994, s. II-49), jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin täsmensi, että kuulemisperiaatetta on noudatettava kaikissa olosuhteissa, neuvosto huomauttaa, että tämä toteamus koskee ainoastaan menettelyjä, jotka johtavat määrätyille henkilöille osoitettuihin päätöksiin taikka sellaisiin säädöksiin, jotka koskevat suoraan ja erikseen näitä henkilöitä. Neuvosto huomauttaa, että esillä olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuin on 21.6.1993 antamallaan määräyksellä jättänyt tutkimatta kantajien kanteen, siltä osin kuin se koski tiettyjen asetuksen N:o 404/93 säännösten kumoamista, koska asia ei koskenut kantajia suoraan eikä erikseen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

70 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että päinvastoin kuin kantajat väittivät, oikeutta tulla kuulluksi hallinnollisessa menettelyssä, joka koskee tiettyä henkilöä, ei voida siirtää lainsäädäntömenettelyyn, joka johtaa yleistoimenpiteiden antamiseen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa tältä osin, että edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa CB ja Europay vastaan komissio annettu tuomio on sijoitettava kilpailuasioita koskevaan vakiintuneen oikeuskäytännön yhteyteen, jossa edellytetään, että ennen toimenpiteiden, kuten sanktioiden, määräämistä kuullaan niitä yrityksiä, joiden epäillään rikkoneen perustamissopimuksen sääntöjä. Tätä oikeuskäytäntöä on kuitenkin arvioitava sille ominaisessa yhteydessä eikä sitä voida laajentaa yhteisön lainsäädäntömenettelyihin, joissa annetaan säädöksiä, jotka edellyttävät talouspoliittisia valintoja ja joita sovelletaan yleisesti asianomaisiin toimijoihin.

71 On lisättävä, että perustamissopimuksen tiettyyn artiklaan perustuvassa yhteisön toimenpiteen antamismenettelyssä ainoat kuulemisvelvoitteet, jotka yhteisön lainsäätäjällä on, ovat kyseisessä artiklassa määrätyt velvoitteet. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että asiassa 138/79, Roquette Frères vastaan neuvosto, 29.10.1980 annetussa tuomiossa (Kok. 1980, s. 3333) katsottiin, että velvoite kuulla parlamenttia, josta määrätään perustamissopimuksen useissa kohdissa, heijastaa yhteisön tasolla sitä perustavanlaatuista kansanvallan periaatetta, jonka mukaan kansat osallistuvat vallankäyttöön edustajiston välityksellä.

72 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa myös, että talouselämän ja sosiaaliryhmien edustajien kuuleminen sisältyy yhteisön lainsäädäntömenettelyyn talous- ja sosiaalikomitean kuulemisen muodossa. Esillä olevassa asiassa parlamenttia ja mainittua komiteaa on kuultu ennen asetuksen N:o 404/93 antamista, kuten perustamissopimuksessa määrätään.

73 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että päinvastoin kuin kantajien johtopäätöksissä esitettiin, komissiolla ei ollut velvollisuutta kuulla lisäksi yhteisön banaanimarkkinoiden eri toimijaryhmiä. Yhteisön lainsäätäjä voi ottaa huomioon taloudellisten toimijoiden eri ryhmien erityisen tilanteen kuulematta heitä kaikkia yksitellen. Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että kantaja ei ollut osoittanut, että neuvosto olisi antanut selvästi epäasianmukaisia toimenpiteitä tai että säädöstä antaessaan se olisi arvioinut sen tiedossa olleita seikkoja ilmeisen virheellisesti (95 kohta). Koska asetuksessa N:o 404/93 ei ole kolmansien maiden banaaneja markkinoivia toimijoita koskevia säännöksiä, yhteisöjen tuomioistuin on siten implisiittisesti katsonut, että yhteisön lainsäätäjä ei ole jättänyt huomioon ottamatta tämän toimijaryhmän etuja.

74 Näistä pohdinnoista seuraa, että peruste, joka koskee puolustautumisoikeuksien loukkaamista, on hylättävä.

Perusteet, jotka koskevat lainsäädäntömenettelyyn liittyvien säännösten rikkomista, perustamissopimuksen 190 artiklan rikkomista, banaaneja koskevan pöytäkirjan määräysten rikkomista, virheellisen oikeudellisen perustan valintaa, suhteellisuusperiaatteen loukkaamista, omaisuudensuojan loukkaamista, kilpailusääntöjen rikkomista, tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen määräysten rikkomista sekä neljännen Lomén yleissopimuksen määräysten rikkomista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

75 Perusteesta, joka koskee lainsäädäntömenettelyyn liittyvien säännösten rikkomista, kantajat toteavat ennen kaikkea, että neuvosto ei ole kunnioittanut komission aloiteoikeutta ja että parlamenttia olisi pitänyt kuulla uudelleen sen jälkeen kun komission alkuperäistä ehdotusta oli muutettu. Perusteesta, joka koskee perustamissopimuksen 190 artiklan rikkomista, kantajat toteavat, että asetusta N:o 404/93 ei ole

riittävästi perusteltu. Perusteesta, joka koskee banaaneja koskevan pöytäkirjan määräysten rikkomista, kantajat toteavat, että neuvostolla ei ollut toimivaltaa kumota tätä pöytäkirjaa. Oikeudellisen perustan virheellistä valintaa koskevan perusteen tueksi kantajat toteavat, että valittu oikeudellinen perusta ei antanut mahdollisuutta taata AKT-banaaneja markkinoiville tuottajille kohtuullisia hintoja yhteisön markkinoilla, ja että valittu perusta tullien kantamiselle oli myös virheellinen. Perusteesta, joka koskee suhteellisuusperiaatteen loukkaamista, kantajat toteavat ennen kaikkea, että asetuksella N:o 404/93 rikotaan tätä periaatetta, koska asetuksessa määrätään suhteettomia rajoituksia banaanien tuonnille kolmansista maista. Omaisuudensuojan loukkaamista koskevan perusteen tueksi kantajat toteavat ennen kaikkea, että tuontirajoitukset ja tariffikiintiön jakomenetelmä ovat johtaneet siihen, että kantajille on aiheutunut omaisuuden menetyksiä. Perusteesta, joka koskee kilpailusääntöjen rikkomista, kantajat toteavat ennen kaikkea, että tuontirajoitukset ja tuontilupien järjestelmä, joista säädetään asetuksessa N:o 404/93, vääristävät kilpailua yhteisössä. Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (jäljempänä GATT-sopimus) määräysten rikkomista koskevan perusteen tueksi kantajat toteavat, että asetuksen N:o 404/93 17 ja 18 artiklasta johtuvilla tuontirajoituksilla rikotaan GATT-sopimuksen sääntöjä. Perusteesta, joka koskee neljännen Lomén yleissopimuksen määräysten rikkomista, kantajat toteavat ennen kaikkea, että asetuksella N:o 404/93 rikotaan tämän yleissopimuksen 168 ja 169 artiklaa.

76 Neuvosto ja komissio katsovat, että yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainituissa asioissa Saksa vastaan neuvosto ja Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. antamissaan tuomioissa jo hylännyt kaikki nämä perusteet.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

77 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että peruste, joka koskee asetuksen N:o 404/93 antamismenettelyyn liittyvien säännösten rikkomista, on hylätty edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetun tuomion

27—43 kohdassa; että peruste, joka koskee perustamissopimuksen 190 artiklan rikkomista, on hylätty edellä mainitussa asiassa Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. annetun tuomion 12—18 kohdassa; että peruste, joka koskee banaaneja koskevan pöytäkirjan määräysten rikkomista, on hylätty edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetun tuomion 113—118 kohdassa; että peruste, joka koskee oikeudellisen perustan virheellistä valintaa, on hylätty edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetun tuomion 53—57 kohdassa; että peruste, joka koskee suhteellisuusperiaatteen loukkaamista, on hylätty edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetun tuomion 88—97 kohdassa; että peruste, joka koskee omaisuudensuojan loukkaamista, on hylätty edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetun tuomion 77—79 kohdassa; että peruste, joka koskee kilpailusääntöjen rikkomista, on hylätty edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetun tuomion 58—62 kohdassa; että peruste, joka koskee GATT-sopimuksen määräysten rikkomista, on hylätty edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetun tuomion 103—112 kohdassa; ja että peruste, joka koskee neljännen Lomén yleissopimuksen määräysten rikkomista, on hylätty edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetun tuomion 100—102 kohdassa.

78 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa että niistä samoista syistä, jotka yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainituissa asioissa Saksa vastaan neuvosto ja Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. antamissaan tuomioissa esittänyt ja joihin edellä 77 kohdassa on viitattu, kaikki nämä perusteet on hylättävä aiheettomina.

Peruste, joka koskee harkintavallan väärinkäyttöä

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

79 Kantajat vetoavat siihen, että asetuksella N:o 404/93 käyttöön otetun tuontijärjestelmän tarkoituksena on taata AKT-banaaneja markkinoiville tuottajille "riittävät tulot", mutta että tämän tavoitteen osalta ei perustana voida käyttää perustamissopimuksen 43 artiklan 2 kohtaa. Kantajat lisäävät, että asetuksessa säädetty tariffikiintiön jakojärjestelmä ei ole loogisessa yhteydessä tavoitteeseen suojata yhteisön tuotantoa ja velvoitteeseen ostaa AKT-banaaneja, vaan että sen tarkoituksena on suosia yhteisön ja AKT-banaanien tuojia. Kantajat tekevät sen johtopäätöksen, että asetus N:o 404/93 on tosiasiassa annettu muiden kuin niiden päämäärien saavuttamiseksi, joihin asetusta annettaessa on vedottu.

80 Neuvosto ja komissio eivät ole yksityiskohtaisesti vastanneet tähän perusteeseen. Neuvosto on kuitenkin muistuttanut yleisin sanakääntein siitä, että yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto antamassaan tuomiossaan katsonut, että asetus N:o 404/93 on yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden mukainen ja että sillä ei ylitetä perustamissopimuksen 39, 42 ja 43 artiklassa määrättyjä rajoja. Komissio on puolestaan edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto annetun tuomion jälkeen esittämissään huomautuksissa oikeudenkäynnin jatkamisesta todennut, että yhteisöjen tuomioistuin on jo tutkinut kaikki ne perusteet, jotka kantajat ovat kohdistaneet asetuksen N:o 404/93 pätevyyteen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

81 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että toimenpiteeseen voi liittyä harkintavallan väärinkäyttöä, jos objektiivisten, asiaankuuluvien ja yhtäpitävien seikkojen perusteella vaikuttaa siltä, että toimenpide on tehty muiden kuin esitettyjen päämäärien saavuttamiseksi (asia C-323/88, Sermes, tuomio 11.7.1990, Kok. 1990, s. I-3027, 33 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuin on jo edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan neuvosto antamassaan tuomiossa todennut, että kehityspolitiikka AKT-valtioiden hyväksi, sellaisena kuin sitä toteutetaan asetuksella, on täysin yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden mukaista ja että lisäksi yhteisön sisäisten politiikkojen, kuten maatalouspolitiikan, täytäntöönpanon yhteydessä yhteisön toimielimet eivät voi sivuuttaa Lomén yleissopimuksen mukaisia yhteisön kansainvälisiä sitoumuksia (53—57 kohta). On muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuin on nimenomaisesti todennut, että asetuksen N:o 404/93 tarkoituksena on taata yhteisön ja perinteisen AKT-tuotannon menekki (74 kohta).

82 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo siten, että kantajat eivät ole mitenkään osoittaneet, että asetuksella pyrittäisiin muihin tavoitteisiin kuin niihin, joita varten se on annettu, joten tämä peruste on hylättävä aiheettomana.

Päätelmät

83 On syytä todeta, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 215 artiklan toisesta kohdasta johtuu, että sopimussuhteen ulkopuolinen

yhteisön vastuu ja aiheutuneen vahingon korvaamista koskevan oikeuden täytäntöönpano riippuvat useiden edellytysten täyttymisestä, eli siitä, että toimielinten moitittu toiminta on yhteisön oikeuden vastaista, että vahinko on tosiasiallisesti syntynyt ja että toiminnan ja väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys. Lisäksi yhteisö on vastuussa talouspoliittisia valintoja edellyttävistä säädöksistä ainoastaan, jos yksityisiä suojaavaa ylemmäntasoista oikeussääntöä on riittävän ilmeisellä tavalla rikottu. Lainsäädäntöön liittyvässä asiassa, kuten esillä olevassa asiassa, yhteisö voi olla vastuussa ainoastaan silloin, jos asianomainen toimielin on ylittänyt selvällä ja vakavalla tavalla sen toimivallan käytölle asetetut rajat (ks. em. asia Mulder ym. v. neuvosto ja komissio, tuomion 12 kohta).

84 Kaiken edellä esitetyn perusteella on katsottava, että vastaajien ei voida katsoa syyllistyneen mihinkään lainvastaisuuteen, jonka vuoksi yhteisölle syntyisi sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu. Tämän vuoksi, ja ilman että olisi tarpeen tarkistaa niiden muiden vaatimusten täyttymistä, jotka ovat edellytyksenä yhteisön vastuun syntymiselle, kanne on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

85 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Kantajan vaatimusten tultua hylätyiksi ja neuvoston ja komission vaadittua kantajien velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut, on syytä velvoittaa kantajat vastaamaan kaikista omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä velvoittaa kantajat korvaamaan neuvostolle ja komissiolle esillä olevassa asiassa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut välitoimimenettelyä koskevat oikeudenkäyntikulut mukaan luettuina (ks. edellä 16 ja 18 kohta). Työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan mukaisesti jäsenvaltiot, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu neljäs jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Kanne hylätään.

2) Kantajat velvoitetaan korvaamaan yhteisvastuullisesti kaikki esillä olevassa asiassa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut välitoimimenettelyä koskevat oikeudenkäyntikulut mukaan luettuina.

3) Väliintulijat velvoitetaan vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Lenaerts García-Valdecasas Lindh

Azizi Cooke

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä joulukuuta 1996.

H. Jung K. Lenaerts

kirjaaja laajennetun neljännen jaoston puheenjohtaja